

- VI. Sapientia, tanquam vietu.
- VII. In Ejusdem Praeclaram Defensionem.
- VIII. In genus et studia.
- IX. Exemplum rarum.
- X. Lucinae augurium.
- XI. Tetrasthicon ad D. Comitum Parentem D. Joannis.
- XII. Ad D. Comitissam Matrem D. Joannis.
- XIII. D. Fratres ad D. Joannem.
- XIV. D. Sorores ad D. Fratrem.
- XV. D. Gaspar Verbanovich Canonicus Zagabriensis Praefectus D. Joannis, ad eundem.
- XVI. Inelytae Hungaricae et Illyricae Nationis Collegium Bononiense ad Patronum colendissimum.
- XVII. Omnia Implex.
- XVIII. Natura dotibus insignis.
- XIX. Apostrophe; Calliopes ad patriam Erdeödiamam.
- XX. Logogryphus.
- XXI. Apollo ad Musas.

Mircse János.

Az aquinoi sz. Tamás-féle codexek bibliographiájához. Ismeretes, hogy a mostani pápa nagy kedvelője aquinoi sz. Tamás theologiai rendszerének és munkáinak. Az első pápasága alatt már több hittudományi intézetben újra életbe léptette, az utóbbiak iránt pedig azáltal fejezte ki nem régen kiváló előszeretétét, hogy elhatározta aquinoi sz. Tamás összes munkáit egy monumentális kiadásban nagy kritikai apparatusal újból közrebozsítani. E célra kiváló szaktudósokból szerkesztői bizottságot nevezett ki, melynek feladata lesz aquinoi sz. Tamás munkáinak összes kiadásait a létező hasonló kéziratokkal alaposan összehasonlítani, s az új kiadást széles tudományos és kritikai alapon előkészíteni. A bizottság élén Zigliara bibornok a kiadás rendezője áll, ki azzal kezdte meg működését, hogy a pápai követség útján az összes európai könyvtárakat felszólította: mily feltételek alatt volnának hajlandók a birtokukban levő aquinoi sz. Tamás-féle kéziratokat neki bizonyos időre tudományos használatra átengedni. A budapesti könyvtárak is kaptak a miniszterium útján ily felszólítást. Az akadémiai könyvtárnak aquinoi sz. Tamás munkái-

ből egyetlen egy kézírata sincs, az egyetemi könyvtár bir három ilyenmő XV. századi kéziratot, melyeket tudományos használatra készséggel enged át, végre a Nemzeti Múzeum könyvtára, melynek gyűjteményében aquinoi sz. Tamás különböző munkáiból három kézirat van és pedig egy XIV. századi hártya és 2 XV. századi papirkézirat, oly feltétel alatt hajlandó ezeket bizonyos időre (melyet meg lehet hosszabítani) Zigliara bibornok rendelkezésére bocsátani, hogy azokat a vatikáni könyvtár helyiségében fogja használni. Mommsen balesete óta az európai könyvtárak legtöbbszörének álláspontja ez: hogy kéziratot, ritkaságot és címeliát csak nyilvános könyvtáraknak és nem magán tudósoknak szolgáltatnak ki. Tudomásunk szerint a budapesti könyvtárakon kívül a hazában vannak még aquinoi sz. Tamás-féle codexek: Pozsonyban a káptalani és ferenczrendi, Gyulafehérvárott a Batthyányi-féle, Nagyszébenben az evangélikus egyház, Esztergomban a főegyházi és Zágrábban a káptalani könyvtárakban. Valószínűleg azonban lesznek ezeken kívül máshol is. A megindított vállalat ha be lesz fejezve, nemcsak szövegkritikai, hanem irodalomtörténeti és bibliographiai szempontból is nagyszabású lesz, mert lehető teljes számban fogja megismertetni azon kiadásokat és codexeket, melyek aquinoi sz. Tamás műveiről az európai könyvtárakban egyáltalában léteznek. Örvendünk, hogy ezen nagy munkához hazánk könyvtárai is hozzájárulnak s még jobban fogunk örvendeni, ha egyik-másik felhasznált kéziratunkról a szövegkritika ki fogja deríteni, hogy a jobb olvasású példányokhoz tartozik. Ez alkalommal felemlítjük még azt is, hogy a Corvina elszórt maradványai közt tudomásunk szerint aquinoi sz. Tamás különböző műveiből 3 XV. századi hártya-kézirat létezik u. m. egy Bécsben, egy Prágában és egy Modenában. A bécsinek: »Thome Aquinatis Catena aurea seu continuum in Lucae Evangelium« a czíme, a prágaié: Thomae. Aq. »Commentarius in librum de coelo et mundo«, s a modenaié: »Thomae Aquinatis Commentarium in Primum Librum Sententiarum«. Kivánatos volna, hogy a tudós bibornok monumentális vállalatában e három corvin-codexet is felhasználja, s ezeknek szövegkritikai becsét velünk megismertesse.

— Az *escuriali codex aureus*ról. Hänel munkájából¹⁾ tudjuk, hogy Spanyolországban a sz. Lőrinczről nevezett escuriali könyvtárban egy »*Codex aureus quatur evangeliorum*« című latin kézirat őriztetik, mely 4-edrétű hártván ragyogó arany betűkkel pazar fényvel van kiállítva s a hagyomány szerint Mátyás király könyvtárából származik. A kézirat II. Konrád és III. Henrik császárok alatt a XI. században készült, s némelyek szerint Erasmus Rotterodamus gyűjteményéből, mások szerint Mária királyné utján jutott az escuriali könyvtárba. A kéziratnak egész irodalma van, de azon körülmény, hogy miképen került Mátyás király könyvtárába és innét Erasmus Rotterodamus gyűjteményébe, ekkorig még felderítve nincsen. Újabban a »*Monumenta Germaniae*« ismeretes vállalat megbízásából Ewald P. átvizsgálta a spanyolországi könyvtárak középkori kézirateit s kutatásainak eredményét a »*Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde*« VI. kötetében, »*Reise nach Spanien im Winter von 1878 auf 1879*« cím alatt tette közzé²⁾ E jelentésében a *codex aureus*ra is kiterjeszkedik, felemlíti, hogy az Hänel szerint³⁾ Mátyás király könyvtárából származik, de hozzát teszi, hogy ezen nézetet már Escudero de la Penna, ki a *codex*ről értekezett, jogggal kételkedve fogadta, mert a kéziratban erről semmiféle adat nincsen.« A kézirat corvinianus provenienciáját tehát kétségbe vonja. A t. kutató úrnak ezen kételkedésére, mely magában véve még nem egyértelmű az alaposággal, megjegyezzük, hogy a szóban levő kéziratnak eredeti provenienciáját nem ismerjük; s azt, hogy egyáltalában volt e Mátyás király könyvtárában és ha volt, hogy került innét Erasmus Roterodamushoz s ettől az Escurialba, fejtegetni nem akarjuk. Megjegyezzük azonban, hogy csupán azon körülményből, hogy magában a kéziratban nincs semmiféle adat, mely annak corvinianus jellemét igazolná, azt következtetni, hogy az Mátyás király könyvtárában nem is volt, nézetünk szerint alaposan nem

¹⁾ *Catalogus Codicum manuscriptorum etc.* Lipsae, 1830. 923. 1

²⁾ II. füzet 219—398. II.

³⁾ i. h. 281. 1

lehet. Ismeretes, hogy Mátyás király könyvtárában nemcsak XV. századi, hanem régibb kéziratok is voltak, melyeknek címlapján nincsen Mátyás czimere, s a kötésekben egyedül a lipcei Constantinus Porphyrogenituson találjuk azt. Régibb kézirat tehát lehetett a Corvinában anélkül, hogy akár a címlapon, akár a kötésben Mátyás czimerét viselte volna. Abból tehát, hogy az arany biblia címlapján és borítéktábláján Mátyás czimere nincsen, még nem lehet alaposan azt következtetni, hogy az a Corvinában nem volt. Több régibb Corvin-codexet ismerünk, melyeken Mátyás király czimere nem volt, de egykorú levelezések alapján, melyekhez semmi kétség sem fér, mégis a Corvinához számítjuk őket. Át kell azért itt is kutatnunk a kézirat keletkezési és vándorlási történetére vonatkozó adatokat s különösen Erasmus Rotterodamus és Mária királyné korabeli levelezéseket, és csak azután mondhatunk alapos ítéletet annak provenienciájáról és jelleméről. Addig is azonban megjegyezhetjük: hogy a burgundi hercegek brüsszeli könyvtáráról 1842-ben közrebo-csátott monographiában,¹⁾ ezen arany bibliának és a brüsszeli ismert Corvin-féle Missalénak külön fejezet van szentelve, s mind a kettőről családi kútfők alapján az mondatik, hogy Mária királyné, II. Lajos magyar király özvegye hozta magával Budáról Németalföldre, honnan aztán a Missale a brüsszeli könyvtárba került, míg az arany bibliát Mária 1558-ban unokaöccsének II. Fülöp spanyol királynak ajándékozta, ki ezt az Escuriálban helyeztette el, hol jelenleg is a diszteremben a könyvtár ritkaságai közt üveg alatt őriztetik. Szolgáljon ez adat a kézirat provenienciájának felderítéséhez addig is, míg a róla létező összes adatok megbírlására s ezek alapján jellemének kétségtelen megállapítására kerül a sor. Most egyszerűen regisztráljuk az újabb stadiumot, melybe az escuriali »codex aureus« jutott.

— Vágújhelyi származású kézirat Prágában 1423-ból. A prágai főkáptalani könyvtárban van egy »Decretum Gratiani« XIII. századi ivrétű latin hártyakézirat, mely nem annyira tartalmaért, mint provenienciájáért reánk nézve kiváló beccsel bír. E kézirat egykor a vágújhelyi kanonokrendi monostoré volt, mely azt Stibor vajda fiától, a monostor-egyik alapítójától 1423-ban

¹⁾ Catalogue des Manuscrits de La bibliothèque royale de ducs de bourgogne. Bruxelles et Leipzig 1842. I. CXI—CXV. I.